

Wioletta Małota, *Korea Południowa: Gospodarka, Społeczeństwo, K-Kultura*, Difin SA, Warszawa 2020, ss. 188.

W kwietniu 2020 roku na rynku wydawniczym ukazała się książka pod tytułem: *Korea Południowa: Gospodarka, Społeczeństwo, K-Kultura* autorstwa Wioletty Małoty. Autorka jest absolwentką studiów na wydziale marketingu i zarządzania Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Tytuł doktora nauk ekonomicznych uzyskała na warszawskiej Akademii Leona Koźmińskiego. Przedmiotem badań jej pracy doktorskiej była motywacja menedżerów do pełnienia ról mentorów w polskich organizacjach. Obecnie kontynuuje swoją karierę naukową jako wykładowczyni akademicka w stołecznej niepublicznej uczelni Collegium Civitas. Zawodowo zajmuje się zagadnieniami z zakresu zarządzania ludźmi w środowisku międzykulturowym i wielokulturowym. Posiada certyfikaty trenerskie „Leadership Performance”, akredytowany przez Performance Leadership Institute¹, a także „Transforming Communication™”. Jako konsultantka międzynarodowa doradza zagranicznym menedżerom, jak skutecznie zarządzać w Polsce, uwzględniając kulturę kraju ich pochodzenia. Zainteresowania naukowe autorki to wpływ kultur narodowych na rozwój społeczeństwa oraz kształtowanie międzynarodowych relacji biznesowych. Specjalizuje się w kulturach Azji Wschodniej i kulturze francuskiej oraz włoskiej. Opublikowała poradnik dla menedżerów i coachów pod tytułem *Jak z menedżera stać się przywódcą?* Jest autorką prac na łamach „Central European Management Journal”, ogólnopolskiego czasopisma naukowego otwartego dostępu poświęconego zarządzaniu w organizacjach sektora publicznego i prywatnego.

Recenzowana książka została wydana przez oficynę Difin, w formacie A5 i posiada miękką okładkę, na której zamieszczone zostało zdjęcie tradycyjnego koreańskiego wachlarza, z trójkolorowym sym-

¹ <https://www.performanceleadershipinstitute.com/> [dostęp: 2 października 2019].

bolem Taegeuk². Wybór zdjęcia należy uznać za bardzo trafny, gdyż symbol ten jest powszechnie kojarzony z koreańską tradycją.

Na polskim rynku czytelniczym znane są liczne, obszerne opracowania poświęcone Korei Północnej³. Książka Wioletty Małoty stanowi jedną z niewielu prac na temat kraju położonego w południowej części Półwyspu Koreańskiego. Składa się ona ze wstępu, trzech części merytorycznych i zakończenia. Wstęp w głównej mierze przedstawia okoliczności powstania książki i jej zarys tematyczny. Trzy główne części noszą następujące tytuły „Współczesna Korea”, „Społeczeństwo Korei”, „Zmiany w społeczeństwie koreańskim”, omówione w trzynastu rozdziałach. Kilkustronicowe zakończenie stanowi podsumowanie książki. Po obszernej części opisowej autorka zamieściła rozbudowany załącznik, zawierający zestawienie faktów i danych o Korei. Znajdziemy tam między innymi kalendarium, statystyczne dane ekonomiczne i społeczne, a także wykaz skrótów i pojęć. Książkę uzupełnienia album 39 zdjęć autorstwa autorki, niestety czarno-białych. Na końcu publikacji obok szczegółowej i bogatej bibliografii znalazła się także netografia.

W pierwszej części książki autorka skupia się na opisie i wyjaśnieniu podwalin społecznych, kulturowych i politycznych obecnego państwa koreańskiego. Każdy z czterech rozdziałów odnosi się do odrębnych tematów, ale stopień ich szczegółowości nie pozwala na dokonanie pełnej oceny na łamach tej publikacji. Dlatego też recenzent skoncentrował się na pierwszym rozdziale, który jest jednym z kluczowych i niezbędnych do zrozumienia całości prezentowanego tematu. Dotyczy on kolejnych programów gospodarczych i etapów ich wdrażania przez czołowych przywódców koreańskich na przestrzeni dziesięcioleci. Wprowadzili oni państwo na listę prestiżowych, najpotężniejszych gospodarek na świecie, zgodnie z przyjętymi planami i wyznaczonymi zadaniami. Wyznacznikiem tego sukcesu jest wysokie dziewiąte miejsce zajmowane przez Koreę Południową w rankingu Nation Brands Index (NBI)⁴ za rok 2019, na który także powołuje się autorka. NBI analizuje osiągnięcia każdego kraju w sześciu wymiarach kompetencji: eksport, rządzenie, kultura i dziedzictwo, ludzie, turystyka, imigracja i inwestycje. Korea Południowa to państwo, w którym

² Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Bezpieczeństwa Korei, <https://www.mois.go.kr/eng/sub/a03/nationalSymbol/screen.do> [dostęp: 30 marca 2021].

³ Np. W.J. Dziak, *Korea Północna u źródeł rodzinnej sukcesji władzy*, Collegium Civitas, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2009. Tam stosowowny wykaz bibliografii.

⁴ Nation Brands Index (NBI), <https://brandirectory.com/download-report/brand-finance-nation-brands-2019-preview.pdf> [dostęp: 2 października 2019].

dokonała się doniosła transformacja na trzech płaszczyznach: ekonomicznej, demokratycznej i bezpieczeństwa państwa. Do pokazania sukcesu tej transformacji pisarka używa określenia „Cud nad rzeką Han”. Takim porównaniem posłużył się Michał Kopczyński w obszernym artykule na temat modernizacji gospodarczej Korei w drugiej połowie XX wieku, pod tytułem: *Cud nad rzeką Han, Park Chung Hee czy państwo rozwoju gospodarczego?*⁵ Na pierwszy plan przemian wysuwa się reforma rolna, następnie produkcja eksportowa, której skutkiem jest rozwinięcie przemysłu ciężkiego i chemicznego. Przedstawione i omówione zostały tu metody, w jaki sposób elity rządzące stymulowały przemiany wewnętrzne, wykorzystując kontakty międzynarodowe i zależności finansowo-gospodarcze. Zaplanowany i rozsądnie poprowadzony rozwój kraju, dopływ gotówki oraz intensyfikacja przemysłu w latach 1953–1999 spowodowały, że produkt narodowy brutto zwiększył się prawie 10 tysięcy razy [sic!], a dochód na głowę mieszkańca wzrósł ponad 4 tysiące razy.

Autorka nie zapomniała także o analizie powyższych dynamicznych przemian pod kątem negatywnych skutków, które wystąpiły w innych obszarach państwa. Dowiadujemy się o narastającym w tym czasie niezadowoleniu społecznym, wynikającym z faworyzowania dużych upaństwowionych przedsiębiorstw, tak zwanych czebol⁶, ich wpływie na małe rodzinne przedsiębiorstwa, degradację środowiska i ograniczanie wolności obywatelskiej. Opisując podwaliny historyczno-polityczne, badaczka bardzo często odwołuje się do informacji zawartych w książce Kil Kim'a zatytułowanej *The History of Korea*⁷. Publikacja ta bardzo obszernie przedstawia historię polityczną i społeczno-gospodarczą obu Korei – Północnej i Południowej – od cywilizacji neolitycznej do współczesności.

W drugiej części książki autorka skupia się na opisie i analizie społeczeństwa koreańskiego pod kątem jego tożsamości, umiejętności społecznych, innymi słowy wyjątkowości. Według recenzenta, szczególnie godne uwagi są dwa rozdziały, w których trafnie i w interesujący sposób zdefiniowała, a następnie omówiła charakter niektórych cech uznawanych za unikalne i typowe dla Koreańczyków.

W rozdziale pierwszym tej części autorka przeanalizowała wielowymiarowe znaczenie pięciu najbardziej istotnych, według niej, naro-

⁵ M. Kopczyński, *Cud nad rzeką Han. Park Chung Hee czy „państwo rozwoju gospodarczego”?* „Dzieje Najnowsze” 2014, r. 46, z. 4, s. 73–91.

⁶ J. Kaliński, *Zarys historii gospodarczej XIX i XX wieku*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008, s. 351.

⁷ Djun Kil Kim, *The History of Korea*, Greenwood Press, London 2005.

dowych słów-symboli. Z uwagi na obszerność tego tematu recenzent chciałby przytoczyć tylko trzy z nich. W pierwszej kolejności będzie to słowo *taegeukgi*, którego znaczenie wiąże się z flagą narodową. Odnosi się ono do powszechnie używanego motywu, oznaczającego harmonię pomiędzy negatywnymi i pozytywnymi siłami kosmicznymi zwanymi *jin* i *jang*. Koncepcja ta pochodzi z antycznej filozofii chińskiej i metafizyki. Opisuje ona dwie pierwotne i przeciwne, lecz uzupełniające się siły, które odnaleźć można w całym wszechświecie. Obszerny opis pochodzenia i konstrukcji flagi Korei znajdziemy także na oficjalnych stronach rządowych Republiki Korei⁸.

Kolejny wyróżnik, tym razem kulinarny, to szeroko znane na świecie, w tym także i w Polsce, słowo *kimchi*⁹. Ta przystawka jest tak cenna dla Koreańczyków, że doczekała się swojego muzeum, a także wpisano ją na listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Znaczenie tego symbolu opisał podróżnik i humanista Jerzy Nowiński, autor książki *Nadgodziny zagryzione kimchi, czyli jak pracować w koreańskiej korporacji*. W tej publikacji odnosi się on do swoich refleksji na temat pracy w klasycznej koreańskiej korporacji¹⁰, zebranych także w kontekście spotkań pracowników podczas wspólnych posiłków służbowych.

Najważniejszym jednak przykładem narodowej dumy jest posiadanie własnego języka, zwanego przez rdzennych mieszkańców *hangeul*¹¹, niezbędnego warunku do budowania i utrwalania narodowej tożsamości oraz jedności. Zasady mowy ojczystej zostały opracowane na polecenie króla Sejonga z dynastii Joseon w XV wieku¹². Jednym z celów tego władcy było popieranie edukacji, zwłaszcza najuboższych warstw społeczeństwa, których nie było stać na naukę trudnego języka chińskiego, używanego przez ówczesne elity.

Rozdział trzeci części drugiej „Relacje społeczne” jest kluczowy dla właściwego zrozumienia relacji społecznych i prawdziwego ducha narodu. Bardzo ważną kwestią jest poznanie fundamentalnych wartości systemu filozoficzno-religijnego, jakim jest konfucjanizm. Ta postawa społecznego porządku, cieszącego się szeroką popularnością wśród

⁸ The Ministry of the Interior and Safety, <https://www.mois.go.kr/eng/sub/a03/nationalSymbol/screen.do> [dostęp: 2 października 2019].

⁹ *Kimchi* – tradycyjne danie kuchni koreańskiej składające się z fermentowanych lub kiszonych warzyw. Zazwyczaj jest to kapusta pekińska, rzepa albo ogórek.

¹⁰ J. Nowiński, *Nadgodziny zagryzione kimchi, czyli jak pracować w koreańskiej korporacji*, Wydawnictwo Kwiaty Orientu, Skarżysko-Kamienna 2018.

¹¹ Iksop Lee, R. Ramsey, *The Korean Language*, SUNY Press, Seul 2000, rozdz. 2.

¹² Sejong Wielki (1397–1450) był królem Korei podczas Królestwa Choson (1392–1910). Postępowy lider naukowy, promował umiejętność czytania i pisania.

innych narodów azjatyckich, została obszernie przedstawiona przez rodzimego autora Radosława Pyffela w książce *Chiny w roku olimpiady*¹³. Wioletta Małota stwierdza, że Koreańczycy są bardziej konfucjańscy niż Chińczycy, mimo że ten nurt myśli społecznej narodził się w „państwie środka” dużo wcześniej niż w Korei. Charakteryzuje się on tym, że tożsamość jednostki jest kształtowana przez przynależność do grupy, a jej interes i prawidłowe funkcjonowanie jest priorytetem nadrzędnym.

Inny przykład to podejście do wiedzy i nauki. Osoby wykształcone zawsze cieszyły się poważaniem i wysokim statusem społecznym w tego typu wspólnotach. To właśnie pęd Koreańczyków do zdobywania wiedzy oraz wytrwałość i poświęcenie były jednymi z głównych czynników „cudu nad rzeką Han”. Badaczka stawia także fundamentalne pytanie dotyczące znaczenia zasad konfucjanizmu dla narodu koreańskiego w XXI wieku. Będzie to zarazem myślą przewodnią następnej części książki.

W trzeciej części publikacji autorka dokonuje analizy wszelkich zmian politycznych, ekonomicznych, społecznych i ocenia ich wpływ na współczesne społeczeństwo Korei. Tematyce tej poświęcone jest sześć kolejnych rozdziałów. W związku z tak szerokim ujęciem recenzent poddaje analizie i ocenie jedynie dwa tematy, najbardziej jego zdaniem interesujące.

W rozdziale drugim „Młode i starsze osoby” poruszone zostały problemy i wyzwania odnoszące się dwóch różnych grup wiekowych. Pierwsza z nich to młodzi Koreańczycy, którzy dopiero rozpoczynają życie zawodowo-rodzinne, nazywani w publicystyce „milenialsami”. William Strauss oraz Neil Howe¹⁴, twórcy teorii pokoleń, przyjmują lata 1982–2004 za wyznaczniki ram czasowych dla przedstawicieli tego pokolenia. Młodzi ludzie stawiają czoła ekonomicznemu rozwarstwieniu społeczeństwa i stosunkowo wysokiemu bezrobociu obecnemu także wśród ludzi wykształconych. Wartą zaznaczenia kwestią jest fakt, że ich problemy oraz bolączki są także szeroko komentowane w aktualnej, popularnej k-kulturze, szczególnie odzwierciedlonej w muzyce i kinematografii¹⁵. Autorka obrazowo przedstawia i wyjaśnia, jak warunki życiowe kształtują wiele nowych trendów społeczno-

¹³ R. Pyffel, *Chiny w roku olimpiady: Państwo Środka od środka*, 3S Media, Warszawa 2008.

¹⁴ Lifecourse Associates: Generations, <https://www.lifecourse.com/about/method/def/millennial-gen.html> [dostęp: 2 października 2019].

¹⁵ Smith Abi, *Korean Lifestyle Book. Jak wprowadzić elementy K-culture do swojego domu i stylu życia*, Słowne, Warszawa 2020.

-komunikacyjnych w zachowaniu młodych. Przytoczone i omówione są przykłady indywidualistycznego sposobu spędzania czasu, emancypacji kobiet czy doceniania radości życia przez ludzi tu i teraz.

Drugą grupę wiekową stanowi populacja 50+, nosząca nazwę *baby boomers*¹⁶. Właśnie dzięki swojej ciężkiej pracy i obecnemu rozwojowi kraju, mogą oni korzystać z gospodarczej prosperity i prowadzić dostatnie życie. Nie znaczy to, że nie osiągają ich bolączki ekonomiczno-społeczne i wyzwania nowych czasów. Konflikty międzypokoleniowe, a co za tym idzie różnice poglądów, są widoczne między innymi w podejściu do kwestii pracy zawodowej i zarządzania zasobami ludzkimi w zakładach pracy.

W kolejnym rozdziale „Globalne społeczeństwo Korei” autorka dokonuje analizy zmian polityczno-społecznych, które doprowadziły do ewolucji homogenicznej koreańskiej społeczności i jej ostatecznej transformacji w wielokulturową i wieloetniczną. Z publikowanych badań kulturoznawczych wiadomo jednak, że społeczeństwo koreańskie zaliczane jest do kultury powściągliwej, opartej na tradycjach i konserwatywnych wartościach¹⁷. Uwidacznia się to w kontekście współczesnej fali migracyjnej i postrzegania cudzoziemców w tym kraju. Polityka rządu w tym zakresie zmieniała się na przestrzeni lat, z kontrolującej napływ pracowników w latach 90. XX wieku, na regulującą i zorientowaną na integrację małżeństw mieszanych w obecnych czasach. Należy zaznaczyć, że główny napływ emigrantów „matrymonialnych” to kobiety. Autorka analizuje i wyjaśnia, jak różnice pochodzeniowe, a co za tym idzie często odmienne wartości kulturowo-etniczne, wpływają na ich asymilację do warunków lokalnych. W tym rozdziale autorka bardzo często powołuje się na opinię Eun Mee Kim, dziekan Graduate School of International Studies na Ewha Womans University, w szczególności na publikację jej autorstwa *South Korea Advances toward a Multicultural Society*¹⁸.

W zakończeniu publikacji Wioletta Małota przedstawia nam własną opinię i ocenę narodu koreańskiego. Jest ona pozytywna, poparta konkretnymi przykładami i przekonującą argumentacją na rzecz podziwianych przez nią cech społecznych.

¹⁶ Nazwa tego pokolenia pochodzi od powojennego wzrostu urodzeń w latach 1943–1960. <https://www.lifecourse.com/about/method/def/boom-gen.html> [dostęp: 2 października 2019].

¹⁷ R. Gesteland, *Różnice kulturowe a zachowanie w biznesie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

¹⁸ Eun Mee Kim, *South Korea Advances toward a Multicultural Society*, Gyoha-eup Kyeonggi-do, Nanam 2012.

Podsumowując, należy zauważyć, że choć tytuł książki *Korea Południowa* wstępnie definiuje szeroki obszar geograficzny, ale podtytuł *Gospodarka, Społeczeństwo, K-Kultura* zawęża zakres poruszanych tematów. Publikacja ta skierowana jest do osób chcących bliżej poznać współczesną historię gospodarczo-polityczną Republiki Korei, mentalność i zachowania jej mieszkańców, współczesne zmiany społeczne w tym przodującym gospodarczo w regionie państwie azjatyckim jakże kulturowo odmiennym od Polski.

Przy analizie poszczególnych tematów autorka odnosiła się głównie do literatury koreańskiej i do danych pochodzących z raportów organizacji międzynarodowych. Historyczna analiza powstawania współczesnego państwa koreańskiego, także w kontekście relacji polityczno-gospodarczych z krajami, takimi jak Japonia, Niemcy czy kraje islamskie, nie budzi zastrzeżeń i ma wielką wartość poznawczą. Czytelnik może odczuwać niedosyt informacji na temat np. roli Stanów Zjednoczonych¹⁹, zwłaszcza po II wojnie światowej, i chętnie dowiedziałby się czegoś więcej o zależnościach polityczno-ekonomicznych pomiędzy tymi państwami.

Niewątpliwą zaletą książki są załączniki. Zawierają one chronologiczny zapis wydarzeń historycznych, usystematyzowanych danych statystycznych i najbardziej popularnych zwrotów używanych w języku koreańskim. Dodatkowym walorem są załączone ilustracje autorstwa Wioletty Małoty, które są celnym uzupełnieniem informacji zawartych w tekście. Szkoda, że wydawnictwo zdecydowało się tylko na ich czarno-białą wersję, prawdopodobnie ze względów ekonomicznych, ze szkodą jednak dla końcowego efektu.

Książka jest godna polecenia tym czytelnikom, którzy interesują się polityczno-gospodarczym wymiarem stosunków międzynarodowych. Przystępne opracowanie tej trudnej tematyki powoduje, że sięgać po nią będą nie tylko politolodzy, biznesmeni, ale także świadomi turyści, chcący pogłębić wiedzę na temat fascynującej historii i dnia dzisiejszego Republiki Korei oraz jej mieszkańców.

Marcin Demianiuk
doktorant

Instytut Studiów Politycznych PAN i Collegium Civitas

ORCID: 0000-0003-1313-8976

s9900477@civitas.edu.pl

¹⁹ Amerykańska pomoc dla Korei w latach 1946–1980 wyniosła prawie 13 mld dolarów. D.C. Kang, *Crony Capitalism. Corruption and Development in South Korea and the Philippines*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, s. 43.